

Folytatás a 12. oldalról

Mi lehet ezen ellentmondás magyarázata? Hogy válaszolhassunk, meg kell vizsgálnunk Lengyel József székelykeresztúri orvos 1860-as információját. Heydte a Székelykeresztúrhoz közeli Székelyudvarhelyen játssza a szabadságharc utáni években a székelyek Haynaujának szerepét, s mikor egy társaságba kerülnek, Lengyel alaposan kikérdezi őt Petőfiről:

„Egy alkalommal a báróval találkozva a beszédet a csatára vezettem, s tudakoltam tőle Petőfiről. Tőle hallottam, miszerint igen jól emlékezett, hogy egy hegyes álszakálu szőke egyént látott az **országút** mellett egy mellén kapott dsidaszurás miatt elesve, s mint mondá, hogy talán neki ez alak fel sem tűnt volna, ha mindkét nadrág és zubbonya zsebeit kifordítva nem látja, s abból egy csomó összeírogatott papírt kihullva nem lát. A helyet, hol ez lehetett, megmagyarázva bizonyos valék, hogy Petőfi volt, mert az alig volt 100 lépéssel idebb, hol utolszor láttam. — **Sírja felől is megbizonyosodtam. Ez a fehéregyházi határ felső felén északról lefutó patak martjára** ásott közös sírban van, hová 134 más pajtásával közös sírba temettetett.”¹¹

Most lépünk túl azon a kijelentésen, hogy Petőfi szőke lett volna, és koncentráljunk a helyet érintő információkra. Heydte elmondta Lengyelnek, hogy „az országúton” látta Petőfi holttestét. Újra ugyanaz a félreértés: az erdélyi ember országútnak érte a Landstrassét. Ugyanakkor a sírt a Nagy-Küküllőtől jobbra teszi, **a fehéregyházi határ felső felén északról lefutó patak** martjára.

A folyóba északról csak a bűni határ két patakjának valamelyike fut bele. 1849-ben és ma is két, teljesen jelentéktelen patak van itt: a Bűni malomnál a III. katonai felmérés térképén Reiselbach néven szereplő, ma románul Rusul (Orosz) pataknak mondott folyóvíz, valamint a Nagybűnből (Felsőbűnből) a Küküllőbe torkoló Párâu Satului (Falupataka), amelynek a katonai felmérések térképein nincs is neve (amúgy a helyi magyarok a Kincses-patak nevet használták).

- Heydte 1854: „Fehéregyháza és Héjjasfalva között” látta Petőfi holttestét
- Heydte/Lengyel 1860: a Landstrasse mellett látta a holttestet, Petőfi sírja a Küküllő jobb oldalán, az egyik bűni patakánál van.

A fenti egyenletből az jön le, hogy **Fehéregyháza és Héjjasfalva köze = Bún.** Ha ránézünk bármelyik térképre, azt látjuk, hogy Bún falu Fehéregyháza és Héjjasfalva között helyezkedik el, igaz, északra, a három falu pedig egy lapos háromszöget zár be. A térképek alapján beszélő Heydte szavait tehát így is lehet értelmezni.

Ezt erősíti meg Heydte (vagy a szavait kompiláló titkosszolgálati szakember) utolsó, 1877-es megszólalása is a témában.

„**Petőfi holttestének megtalálása. Fehéregyházától Héjjasfalváig csupán két magyar katona holtteste hevert, az egyik – közvetlenül a fehéregyházi vendéglő mellett – zubbonyban** (»in einer Jacke«), mely hasonló volt ahhoz, amelyet az osztrák élelmezőszolgálat pékjei viselnek (»Wie sie die österreichischen Verpflegsbacker tragen«), a másik Héjjasfalva feleútjánál, csaknem szemben a szökőkúttal és 3–4 ölnyi távolságra az úttól. Minthogy e második holttest mellett papírosok heverték, – némelyike szakadt, némelyike véres volt – az osztrák seregbiztos [azaz Heydte] elrendelte a papírok felszedését...”

Az, hogy Fehéregyházától Héjjasfalváig csupán két magyar katona holtteste található az úton, kizárólag akkor lehetséges, ha a Küküllő jobb partján jutunk el Segesvártól Héjjasfalváig. **A folyó bal partján ugyanis ott volt a földi pokol, ott kaszaboltak le az oroszok több száz magyar katonát.**

Petőfi holttestét újra a bűni határba teszi az 1877-es cikk is: „**Bún (Fehéregyháza és Héjjasfalva közötti helység) idősebb lakosai esetleg felvilágosítást tudnának adni arról, hogy az egyetlen holttest, mely akkoriban az ő határukban feküdt, hol lett elföldelve.**”

Minden jel arra utal tehát, hogy eddig rossz felé kerestük azt a helyet, ahol Heydte szerint Petőfi meghalt.

Keszthelyi György

Epizódusok

Néha nyúl vagyok,
öreg tapsifüles, akit gyerekek
mosolya kísér és a játék.
A magasles nem rólam szól,
de még a vadászkürt sem,
magamat kergetem faltól falig.

Máskor hiéna vagyok,
van min kuncogni bőven,
konzervált dög az álmom,
döglődő, finnyás arisztokrácia,
más zamatok – isten tudja, miért
imádom az olajos gépeket.

Amikor véletlenül az ember
nyúl ki belőlem és meg akar fogni,
akkor hívom a vadászokat,
szaladok vihogva, kihívóan,
hátha egyikük telibe talál
és hazacipel a vállán.

Kölcsönbe véve

Voltak itt tornyok, koldusok,
egy öreg központ, bohókás bolondok,
levitézlett ökölvívók
olcsó rumba fojtott horogütései,
aztán ne feledd, hogy a konyhabúrtort
részletre vetted és elég snájdig voltál,
a munkáslányok a húsodért szerettek.

Csónakok voltak és evezők,
fekete hattyú a kis szigeten,
jeges telek és a meleg sörök villamosa
vitt körbe a kihalt városra,
míg az darabjaira hullott szanaszét.
Szívtad a kapadohányt, öcsém,
kátránypapírban éjszakáztál.

Volt itt vágóhíd, panoptikum,
kölcsonbe vettek, leigazoltak,
vissza nem adtak azóta sem,
pedig a lakkozott doboznak ára van.
A muskátli emlék, nosztalgia,
ugyanúgy a letaglózott marha
párolgó vére, rángatózó lába.

A Loire menti kastélyok egyikében
húzod meg magad, ha félrebeszélés,
és olykor még mindig látod a sirályokat.
Később paplant viszel az utca emberének,
noha így, kölcsönbe véve
ő sem bírhatja sokáig, kipurcantja
a tulajdonjog s az epilepszia.

Ugyan már, enyhe kis kötetlenség,
a buggyant titkárno piros garbóban
rózsaszín mignonok között viháncol.
Te meg a harmadikról ereszkedtél a föld alá,
vágd már le azt a régi fejet, dobd el,
holnap majd mást ültetnek helyébe.
A gyógyszereket pont reggel nyolckor osztják.

¹ Szendrey Júlia ismeretlen naplója, levelei és haláloságán tett vallomása / Bethlen Margit grófnő előszavával; közzéteszik és feldolgozták Mikes Lajos és Dernői Kocsis László. Genius, Budapest, 1930. A továbbiakban: Mikes 1930.

² A Heydte-jelentés másolata az Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Ministerium des Äußern Informationsbüro BM Akten 1854: 1494 jelzetű alapszámon fekszik, iktatószáma: 1854:431. Köszönetet mondok Hermann Róbertnek és Oross Andrásnak, hogy segítettek a másolat megszerzésében. A német szöveg átírásáért Bács Béla Jánosnak mondok köszönetet.

³ Dienes András: Petőfi a szabadságharcban, 376, valamint 551, 213-as lábja.

⁴ Gyalóky Jenő: A segesvári ütközet. 146.

⁵ „außerhalb von Ortschaften verlaufende, kleinere, befestigte Straße, die besonders dem Verkehr zwischen den Ortschaften dient” <https://www.duden.de/rechtschreibung/Landstrasse>

⁶ Csikány Tamás: „Heydte a futásban utolérhetetlen volt” In: Emlékkönyv Egyed Ákos születésének nyolcvanadik évfordulójára. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2010, 53-57., 53.

⁷ Marek Nekula: Varieties of German in the Czech Republic. Wiener Slavistisches Jahrbuch 9 (2021), 69-103, 92: „Straße 'street' × Landstraße 'road' (LIs Iglau, Wischau, Olmütz) from Cz ulice 'street' and silnice 'road' instead of Straße 'street, road'”

⁸ Der Revolutionskrieg in Siebenbürgen in den Jahren 1848 und 1849. Von einem österreichischen Veteranen. Zweite Abtheilung: Der Sommerfeldzug. Mit zwei Schlacht-Plänen. Leipzig, J. L. Scrag & s Verlag (A. G. Hoffmann), 1863, II. kötet

⁹ [August von Heydte:] Der Sommerfeldzug des Revolutionskrieges in Siebenbürgen im Jahre 1849. Von einem Veteranen, Verfasser der „Skizzen und kritische Bemerkungen der Ereignisse in Siebenbürgen” etc. Vollständige Ausgabe. Prag, 1864.

¹⁰ Máthé Attila: Fehéregyháza története. Orosháza, 1999, Marosvásárhely 2018 (változatlan kiadás), 89.

¹¹ Adatok Petőfi halálához. III. Lengyel József levele. Vasárnapi Újság 1860, 507.

A csíkrákosi templom déli oldala